

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2020-1.25>

К. О. Губський, аспірант кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

У статті автором звертається увага на те, що сьогодні активно ведуться дискусії щодо відмежування адміністративного та фінансового процесу, в межах яких пропонується виокремити адміністративні та фінансові процедури в сфері фінансової діяльності держави. Саме тому автором звертається увага на наявність специфічних ознак, які вказують на необхідність такого відмежування та визначення фінансових процедур як окремих елементів фінансового процесу. Метою статті є визначення фінансових процедур, їх специфічних ознак та основоположних основ, що дасть підстави стверджувати, що фінансові процедури є унікальними та що їх потрібно визначити та закріпити в українському законодавстві. Так, визначаючи види загальних правових та галузевих принципів, усвідомлюючи, що фінансові процедури можуть бути реалізовані під час здійснення будь-яких фінансових відносин, а саме бюджетних, податкових, валютних, банківських та інших, ми зробили висновок, що принципи фінансових процедур слід також розділити на загально-правові та спеціальні принципи, що безпосередньо відобразитиме особливості фінансових процедур, які здійснюються в межах фінансового процесу та надаємо їм авторське тлумачення. Таким чином, ми пропонуємо віднести до загальних принципів фінансових процедур такі принципи, як: законності, рівності перед законом, правової визначеності, відповідності цілям, об'єктивності та неупередженості, захисту довіри до закону та законодавчо підтверджених прав, розумного строку (строку) публічності, прозорості, відкритості, розподіл компетенції між законодавчою та виконавчою владою. Також ми виділяємо спеціальні принципи, такі як: презумпції законності дій та вимог особи, субсидіарності, балансу інтересів сторін, незалежності бюджетної системи, єдності фінансової системи, фінансової безпеки, планування, повноти, розумності та доцільності, ефективності, економічності, єдності певного виду фінансових процедур, соціальної відповідальності, конфіденційності фінансової інформації (захисту персональних даних).

Ключові слова: фінансові процедури, фінансова діяльність держави, адміністративна процедура, адміністративний процес, фінансовий процес, основні засади, загальні принципи фінансових процедур, спеціальні принципи фінансових процедур.

K. O. Hubsyki. The basic principles for the implementation of financial procedures in the sphere of financial activities of the state

The purpose of the article is to determine the fundamental principles of the financial procedures, their interpretation and implementation of their classification.

Today, lively discussions in the scientific community regarding the separation of the financial process and financial procedures from the administrative process and procedures in the sphere of financial activities of the state are conducted.

Unanimity among scientists is not reached. Some scientists even deny the existence of financial process and financial procedures and indicate their identity with administrative, others point to the presence of specific characteristics of the financial process and financial procedures.

Therefore, the determination of their specific features and the fundamental foundations for their implementation will give reason to argue that financial procedures are unique and that they need to be defined and enshrined in Ukrainian legislation.

So, defining the types of general legal and sectoral principles, realizing that financial procedures can be implemented in the realization of any financial relations, namely, budgetary, tax, currency, banking and others. We have concluded that the principles of financial procedures should also be divided into general legal and special ones, which will directly reflect the peculiarities of financial procedures. In the article we propose a list of principles with their division into 2 main groups and provide them with author's interpretation.

Thus, we suggest to refer to the general principles of financial procedures: legality, equality before the law, legal definiteness, compliance to the purposes, objectivity and impartiality, protection of trust to the law and legislatively affirmed rights, the reasonable period (term), publicity, transparency, openness, distribution of competence between legislative and executive power.

We suggest to refer to the special principles: the presumption of legality of actions and requirements of the person, subsidiarity, the balance of interests of the parties, independence of the budget system, the unity of the financial system, financial security, planning, completeness, reasonableness and expediency, effectiveness, economy, unity of a particular kind of financial procedures, social responsibility, confidentiality of financial information (personal data protection).

Key words: financial procedures, the financial activities of the state, administrative procedure, administrative process, financial process, basic principles, general principles of the financial procedures, special principles of financial procedures.

Постановка проблеми. Україна сьогодні проходить стадію становлення як незалежна, демократична та фінансово самостійна держава. Цей процес вимагає проведення чисельних реформ в усіх важливих сферах суспільного життя. Це викликає появу нових суб'єктів відносин, об'єктів, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини, а отже, і вимогу правового врегулювання цих відносин та закріплення в українському законодавстві. Поява чогось нового вимагає дослідження та обґрунтування доцільності такого введення. Сфера публічних фінансових відносин для України досить нова. Крім того, вона тісно пов'язана з адміністративними відносинами в сфері здійснення фінансової держави. Саме тому виділення і відмежування фінансових відносин проходить складний процес і вимагає ґрунтовного дослідження та більш детального обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На цей час у наукових колах ведуться жваві дискусії щодо відмежування фінансового процесу і фінансових процедур від адміністративного права і адміністративного процесу в сфері фінансової діяльності держави. Одностайності серед вчених не досягнуто. Одні вчені заперечують взагалі наявність фінансового процесу і фінансових процедур та вказують на їх ідентичність з адміністративними, інші вказують на наявність специфічних ознак фінансового процесу і фінансових процедур, які вимагають їх визначення, відмежування і врегулювання. Саме тому окреслення їх специфічних ознак та основоположних засад, тобто принципів їх здійснення дадуть підстави обґрунтовано стверджувати про унікальність фінансових процедур та необхідність їх визначення та закріплення в законодавстві України.

Йдеться про праці Л.К. Воронової, М.П. Кучерявенка, С.Т. Кадькаленка, А.Т. Ковальчука, В.Д. Чернадчука, О.О. Дмитрик, М.І. Дамірчева, О.В. Макух, С.М. Ніщимної, Т.Б. Шолкової та інших.

Так, ще у 1998 році П.С. Папурківський писав: «Визріла невідкладна потреба спеціально дослідити загальні питання фінансового процесу і відобразити їх спочатку окремо в Загальній частині фінансового права, а пізніше й зовсім виокремити їх, конкретизувати ці загальні питання в інститутах Особливої частини фінансового права» [1]. Л.М. Касьяненко у своїй монографії «Фінансово-правовий процес» приділила увагу саме тим ознакам, що виокремлюють його з інших видів юридичного процесу, визначила коло суб'єктів, які беруть участь у ньому, а також судовій практиці, але питання фінансових процедур досліджено не було [2]. Дослідженням процедур у фінансовій сфері вчені приділяють мало уваги. Сьогодні зустрічаються поодинокі праці вчених, які розкривають проведення процедур у податковій сфері, наприклад робота О.М. Лобача «Податкові процедури та податкове адміністрування» [3]. Більшість вчених у своїх роботах приділяють увагу адміністративному процесу і здійсненню адміністративних процедур у сфері фінансової діяльності, наприклад, А.М. Луцик у дисертаційній роботі «Адміністративні процедури у сфері оподаткування в Україні» [4]. Комплексного дослідження фінансових процедур в Україні не проводилось, як і не проводилось виокремлення і розмежування принципів їх проведення.

Мета статті – дослідити основні засади здійснення фінансових процедур у сфері фінансової діяльності держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. У авторських визначеннях поняття «фінансова діяльність держави» акцентується увага як на правовому підґрунті такої діяльності, так і на окремих процесах чи діях, які можуть бути змістом цієї діяльності сучасної держави з метою забезпечення реалізації її функцій [5, с. 50].

Фінансова діяльність держави як організована, регламентована нормами права діяльність уповноважених органів державної влади та органів місцевого самоврядування з приводу формування, управління, розподілу, використання фондів коштів, необхідних для створення умов соціально-економічного розвитку країни, включаючи контроль за таким використанням, обов'язково виникає та здійснюється з урахуванням відповідних принципів. Вони є основоположними виваженої та послідовної нормотворчої та правозастосовної діяльності у цій сфері суспільних відносин, що гарантують безперервність фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Зокрема, у навчальній літературі з фінансового права виокремлюють такі принципи: законності, публічності, гласності, відкритості, плановості, розподілу компетенції між органами законодавчої, виконавчої та судової гілки влади, відповідальності уповноважених суб'єктів, пріоритету видатків над доходами, економічної та соціальної спрямованості, економічної безпеки фінансової діяльності держави, єдності цілей фінансової діяльності всіх суб'єктів господарювання, самостійності у встановлених чинним законодавством держави межах фінансової діяльності органів місцевого самоврядування [6].

У процесі здійснення фінансової діяльності держави неодмінно виникають процесуально-процедурні питання, охоплені нормами фінансового законодавства. Стосовно поняття «процедура», то, за словами О.А. Музики-Стефанчук, «воно не отримало спеціального визначення, а використовується задля позначення якоїсь діяльності чи процесу» [7, с. 116]. Науковець вказує на те, що як у Бюджетному кодексі України (далі – БК України) [8], так і в Податковому кодексі України (далі – ПК України) цей термін використовується, однак, на жаль, інтерпретація його не пропонується. Так, у ПК України терміни «провадження», «процедури», «процес» використовуються як синоніми і вживаються у контексті провадження певних видів господарської діяльності, процедури адміністративного або судового оскарження тощо [9]. У БК України

термін «процедура» вживається стосовно закупівель, розгляду деяких актів тощо і специфічного забарвлення не отримує. Враховуючи те, що БК України має предметом свого регулювання відносини у сфері здійснення бюджетного процесу, а він, зокрема, складається із стадій, що охоплюють множину процедур, виокремлення фінансових процедур у БК України виявляється цілком логічним.

На відміну від згаданих вище кодифікованих актів, Митний кодекс України у п. 21 статті 4 пропонує розуміти митну процедуру як «зумовлені метою переміщення через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання» [10].

Отже, дотепер однозначності тлумачення поняття «процедура», а тим більше «фінансова процедура» сьогодні не існує.

Взагалі термін “procedere” (переклад з латини «процедура»): означає «просування чого-небудь, а в іншому значенні – офіційно встановлений порядок дій під час обговорення якої-небудь справи» [11, с. 417]. У своїй статті ми вже пропонували авторські ознаки процедури, які сформулювали на основі дослідження наукової думки та чинного законодавства, а саме: 1) що процедура – це сукупність послідовних дій уповноважених органів, які реалізують свою компетенцію, виконують «технічні» або «технологічні функції»; 2) за результатами цієї діяльності складається локальний нормативний акт, припис, відбувається посвідчення юридично-значущих фактів, надання дозволів на провадження певних видів діяльності; 3) порядок проведення процедур регламентуються винятково підзаконними нормативно-правовими актами або методиками [12, с. 193]. Окреслення ознак цього поняття дає нам підстави більш чітко розуміти його природу та трактування, що допоможе сформулювати основоположні засади, на яких повинні здійснюватися відповідні процедури. Маючи уявлення про ознаки «процедури» як загального поняття можна бути виокремити види процедур залежно від предмета тих відносин, в межах яких вони проводяться, та від специфіки цих правовідносин. Саме тому можна говорити про адміністративні процедури, що виникають під час здійснення управлінських відносин, та ті, що виникають в межах адміністративного процесу; про фінансові процедури, які проводяться в сфері фінансової діяльності, а саме під час забезпечення функціонування публічних фондів грошових коштів.

Враховуючи те, що метою цього дослідження є виокремлення основних засад фінансових процедур у процесі фінансової діяльності держави, та визначивши специфічні риси фінансової діяльності держави та проблематику термінологічного визначення поняття «фінансової процедури», слід сфокусувати увагу саме на принципах, що лежать в основі здійснення фінансових процедур.

Фінансова діяльність держави є формально вираженою діяльністю, об’єктивованою у тому числі нормами фінансового права. Тому принципи фінансової діяльності держави є не єдиними вихідними засадами, на які слід зважати, маючи на меті характеристику принципів здійснення фінансових процедур.

Принципи права є основоположними ідеями, на яких будується система суспільних відносин, що охоплюються правовим регулюванням. Як зазначають вчені, «система принципів фінансового права – це впорядкована єдність основоположних керівних ідей регулювання фінансових відносин, засад, що мають правове закріплення та/чи доктринальне розроблення, наділені певною стабільністю, взаємодіють з іншими принципами, що регулюють суспільні відносини [13, с. 39]».

У фінансовому праві сформульована та проаналізована ціла система принципів, що включає в себе як загально-правові та галузеві принципи, так і принципи окремих правових інститутів. Таке групування принципів пов’язане із сферою дії принципів (засад) фінансового права.

Принципами юридичних процедур, як вказує А.Й. Іванський, зазвичай визнають: 1) орієнтація на досягнення певного соціального результату; 2) наявність моделі розвитку та функціонування, що попередньо визначена на нормативному чи індивідуальному рівні; 3) існування послідовних та взаємозалежних актів поведінки певних суб’єктів, що зумовлюється певними суспільними відносинами» [14, с. 300].

На думку Т.О. Мацелик та М.О. Мацелика, у структурі фінансового процесу доцільно виокремлювати такі процедури: 1) поетапні процедури (до них варто віднести: накопичення публічних фінансових ресурсів, розподіл (перерозподіл) публічних фінансових ресурсів, використання публічних фондів коштів; 2) наскрізні процедури, які своєю чергою поділити на основні (процедура фінансового контролю) та факультативні (процедура оскарження) [15, с. 410].

Ураховуючи об’єкт цього дослідження та забігаючи наперед, слід вказати таке: у контексті характеристики юридичних процедур у сфері фінансової діяльності держави, у такому розумінні виокремлюються універсальні для процедури будь-якого виду принципи, принципи здійснення фінансових процедур загалом та принципи, що виступають основою окремих видів процедур.

Залежно від форми нормативного закріплення можна виокремити: принципи, визначені кодифікованим актом (наприклад, БКУ або ПКУ); принципи, визначені законом України (наприклад, Закон України «Про основи державного контролю (нагляду) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007); принципи, визначені у підзаконних нормативно-правових актах (наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів від 28.09.2011 № 1001 від 12.12.2018 № 1062). Такий поділ також буде корисним для виокремлення принципів фінансових процедур.

У той же час не слід обмежуватися характеристикою винятково принципів, які є закріпленими у законодавстві, а й приділити увагу тим, які є сформульованими та отримали свого розвитку у практиці правозастосування.

За змістом відносин, під час реалізації яких і виокремлюються фінансові процедури, можна виділити принципи здійснення бюджетних процедур, принципи здійснення податкових процедур, принципи здійснення митних процедур тощо.

Доцільним також вважається застосування класифікації принципів на дві основні групи, враховуючи характер відносин, що врегульовуються, та відповідну норму права: матеріальні та процесуальні (процедурні), або загальні принципи і спеціальні принципи фінансових процедур.

Враховуючи те, що у галузевому законодавстві не було знайдено ні визначення поняття «фінансової процедури», ні, тим більше, принципів її здійснення, здається слушним звернути увагу на проект Закону про адміністративну процедуру від 28.12.2018 № 9456 [16] (в сучасний період правотворення неодноразово пропонувалися до обговорення проекти закону про адміністративну процедуру, проект № 9456 – один з них). Враховуючи тривалу дискусію про співвідношення адміністративних та фінансових процедур, так само як і про співвідношення адміністративного та фінансового права, логічним уявляється звернути увагу на визначення в них цієї категорії. У проекті дається поняття самої адміністративної процедури – визначений законодавством порядок здійснення адміністративного провадження, а також закріплюються загальні принципи адміністративних процедур.

У процесі детального ознайомлення з ними стає зрозуміло, що йдеться як про загальні принципи публічно-правових відносин, так і про нові для національної правотворчості і правозастосовної практики спеціальні принципи адміністративної процедури (зокрема, принципи ефективності, використання повноважень з належною метою, пропорційності, безсторонності (неупередженості), адміністративного органу, добросовісності і розсудливості, презумпції правомірності дій і вимог особи) [17].

У предметі регулювання та визначеній сфері дії цього законопроекту не вказуються як виняток відносини щодо мобілізації, розподілу, управління та використання публічних фондів коштів (або коштів, необхідних для створення умов соціально-економічного розвитку країни), тому його приписи в разі прийняття закону зможуть поширювати свою дію і на відносини у сфері фінансової діяльності держави.

Але, якщо ми говоримо про відокремлення фінансового процесу від адміністративного, а отже, фінансових процедур від адміністративних, тоді і принципи як основоположні засади слід сформулювати так, щоб чітко відмежувати два процеси і відповідні види процедур.

Ураховуючи предмет фінансового права, його специфічність і чітку відмежованість від адміністративного процесу, для формулювання основних засад саме фінансових процедур необхідно враховувати принципи податкового, митного та бюджетного права та процесу, загальнообов'язкового державного соціального страхування, банківської та валютної діяльності та сформулювати принципи, на яких можуть ґрунтуватись фінансові процедури у таких фінансових відносинах.

Зокрема, йдеться про такі принципи: законності, рівності перед законом, правової визначеності, відповідності цілям, дотримання балансу інтересів або пропорційності, об'єктивності та безсторонності, захисту довіри до закону та законодавчо закріплених прав, розумного строку (терміну), презумпція правомірності дій та вимог особи, публічності, прозорості, гласності, розподілу компетенції між законодавчою і виконавчою владою, субсидіарності, самостійності бюджетної системи, єдності фінансової системи, фінансової безпеки, плановості, повноти, економічної обґрунтованості, доцільності, ефективності, економії, єдності певного виду фінансових процедур, соціальної відповідальності, конфіденційності фінансової інформації (захисту персональних даних).

Оскільки принцип є загальним орієнтиром обрання певного виду поведінки, вдається за необхідне класифікувати запропоновані принципи на загальні та спеціальні.

Але перш ніж перейти до групування, необхідно надати характеристику окремим принципам фінансових процедур.

Принцип правової визначеності як складник принципу верховенства права як елементу містить вимогу законних очікувань – всі дії, їх черговість виконання та межі повноважень суб'єкта владних повноважень повинні бути закріплені в імперативному правовому акті, який буде обов'язковий для виконання таким суб'єктом.

Принцип законності – дотримання норм законів і підзаконних нормативно-правових актів під час здійснення фінансових процедур. За належну реалізацію юридичної процедури відповідає суб'єкт владних повноважень, у тому числі корегує її здійснення та визначає способи досягнення поставленої мети.

Принцип рівності перед законом – всі громадяни України мають рівні права незалежно від правового чи соціального статусу, віросповідання, расової приналежності та інше.

Принцип захисту довіри до закону та законодавчо закріплених прав – здійснення фінансових процедур повинно відбуватись у чітких межах і строках, встановлених законом, та з забезпеченням невідворотності покарань винних у разі вчинення правопорушення.

Принцип публічності – реалізації суспільного інтересу громадян державними органами та органами місцевого самоврядування, спрямування витрат на соціальні потреби населення.

Принцип відповідності цілям – здійснення фінансових процедур задля досягнення цілей фінансової діяльності держави, обраної та затвердженої політики.

Принцип розподілу компетенції між органами державної влади та органами місцевого самоврядування – виконання покладених на вказані суб'єкти повноважень. Учасники відносин у сфері фінансової діяльності держави зобов'язані діяти відповідно до чітко визначених стадій та досягти поставленої мети процедури. Тобто дозволено те, що прямо передбачено законом.

Принцип неупередженості (або об'єктивності та безсторонності) – відсутність суб'єктивізму під час прийняття рішень посадовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування як учасниками фінансових процедур.

Принцип соціальної відповідальності – усвідомлення керівниками соціальних цілей під час прийняття управлінських рішень [18, с. 29], здійснення процедури має відбутися не лише відповідно до правових, але й відповідно до моральних норм.

Принцип дотримання балансу інтересів або принцип пропорційності (співрозмірності) – обов'язок органу під час вирішення справи зберігати баланс між цілями і завданнями, на досягнення яких спрямований адміністративний акт, і: 1) будь-якими можливими негативними наслідками для прав, свобод та інтересів особи, які можуть настати в результаті прийняття адміністративного акта; 2) засобами, що використовуються, та отриманим результатом.

Принцип розумного строку / оперативності – повинен відповідати чітким критеріям, які мають бути визначені на законодавчому рівні, має охоплювати як необхідність дотримання часових рамок, що визначені у нормативно-правових актах, так і неможливість невинного для конкретної ситуації зволікання. Іноді йдеться про принцип завершеності процедур [19, с. 208], оскільки здійснення окремої процедури шляхом реалізації учасниками відносин прав та обов'язків має в кінцевому випадку певний якісний результат.

Принцип гласності і відкритості – дотримання режиму свободи інформації та доступу до неї.

Принцип правової визначеності – всі дії та їх почерговість повинні відображатися в нормативно-правових актах імперативного характеру, органи повинні діяти винятково у визначених законом межах.

Принцип субсидіарності – забезпечення громадянам незалежно від місцевості проживання доступу публічних послуг та отриманні їх у повному об'ємі.

Принцип презумпції правомірності дій та вимог особи – в разі колізії чи неврегулювання законодавством суспільних відносин у сфері фінансової діяльності держави, всі спірні питання вирішуються на користь особи.

Принцип єдності певного виду фінансових процедур – всі елементи відповідної процедури повинні бути закріплені в нормативно-правовому акті, бути підпорядковані певній логіці дій і відповідати єдиним правилам і стандартам для вчинення однорідних процедур.

Принцип конфіденційності фінансової інформації (захисту персональних даних) – збереження в таємниці фінансової інформації, що стала відомою певному суб'єкту внаслідок виконання повноважень, визначених його правовим статусом. Тут же право вимагати інформацію лише ту, що визначена нормою законодавства.

Принцип самостійності бюджетної системи – держава не несе відповідальності по фінансовим зобов'язанням органів місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування не несуть відповідальності по фінансовим зобов'язанням держави.

Принцип єдності фінансової системи – всі елементи фінансової системи держави мають бути взаємопов'язані, вони функціонують на підставі єдиного фінансового законодавства, по єдиним встановленим органами публічної влади правилам, з використанням єдиної грошової, банківської, кредитної, бюджетної, інвестиційної системи з використанням єдиних встановлених однорідних процедур.

Принцип фінансової безпеки – будь-які прийняті рішення органами публічної влади в сфері фінансової діяльності, здійснення будь-яких фінансових процедур повинні забезпечувати та не порушувати фінансову безпеку держави.

Принцип плановості – прийняття будь-яких рішень та здійснення будь-яких фінансових процедур повинні відбуватися винятково на основі попередньо затверджених планів, які були прийняті згідно з затвердженою в законодавстві процедурою.

Принцип повноти – всі етапи проведення будь-якої фінансової процедури повинні мати своє формальне закріплення та у своїй сукупності складати єдиний фінансовий процес.

Принцип економічної обґрунтованості чи доцільності – будь-яка фінансова процедура повинна бути економічно обґрунтована та доцільна, і здійснюватися на основі проведеного аналізу минулих періодів та з урахуванням економічного становища в державі.

Принцип ефективності – користь від кожної фінансової процедури повинна бути більша, ніж затрати на її проведення, але результат від її проведення повинен бути спрямований на досягнення попередньо визначеної мети фінансової діяльності держави за найкоротші строки.

Принцип економії – під час здійснення фінансової процедури необхідно враховувати обмеженість публічних фінансових, трудових, матеріальних, часових ресурсів на її проведення, але кінцевою метою повинна бути досягнена ціль фінансової діяльності держави у встановлені законодавством строки.

Висновки та пропозиції. Отже, в процесі проведеного дослідження нами було окреслено проблему визначеності та відмежування фінансового процесу від адміністративного, як у науці, так і в законодавстві. Були визначені специфічні ознаки процедури як загального поняття. Запропоновані основні засади (принципи), на яких можуть ґрунтуватись фінансові процедури. Надано їм авторське трактування, що дозволило їх розмежувати на загальні та спеціальні принципи фінансових процедур, а саме:

до загальних принципів можна віднести: законності, рівності перед законом, правової визначеності, відповідності цілям, об'єктивності та безсторонності, захисту довіри до закону та законодавчо закріплених прав, розумного строку (терміну), публічності, прозорості, гласності, розподілу компетенції між законодавчою і виконавчою владою;

до спеціальних принципів фінансових процедур: презумпція правомірності дій та вимог особи, субсидіарності, дотримання балансу інтересів або пропорційності, самостійності бюджетної системи, єдності фінансової системи, фінансової безпеки, плановості, повноти, економічної обґрунтованості та доцільності, ефективності, економії, єдності певного виду фінансових процедур, соціальної відповідальності, конфіденційності фінансової інформації (захисту персональних даних).

Список використаних джерел:

1. Пацурківський П.С. Проблеми теорії фінансового права. Чернівці : ЧДУ. 1998. 76 с.
2. Касьяненко Л.М. Фінансово-правовий процес: монографія. Любов Михайлівна Касьяненко. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. 505 с.
3. Лобач О.М. Податкові процедури та податкове адміністрування; НУ «Києво-Могилянська академія», кафедра загальнотеоретичних та державно-правових наук. Київ : [б.в.], 2015. 34 с.
4. Луцик А.М. Адміністративні процедури у сфері оподаткування в Україні : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 166 с.
5. Мельничук С.М. Фінансова діяльність сучасної держави Україна в контексті реалізації її функцій (теоретичні питання). *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 65. С. 48–53.
6. Нагребельний В.П. Фінансове право України: поняття та принципи фінансової діяльності держави. URL: <http://libr.org.ua>.
7. Музика-Стефанчук О. Судові та позасудові процедури вирішення фінансових спорів. Вороновські читання (Єдність адміністративних та фінансових процедур) : збірник статей, доповідей та тез учасників міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 5–6 жовтня 2018 р. / Редкол. : М. Кучерявенко, Й. Пуделька, О. Головашевич. Харків : Асоціація фінансового права України, 2018. 662 с. С. 115–122.
8. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 50-51, ст.572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
9. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552.
11. Современный словарь иностранных слов / под ред. А. Булыко. Москва: Мартин. 2005. 848 с.
12. Губський К.О. Фінансово-правові процедури як складники фінансового процесу: теоретико-правовий аспект. *Порівняльно-аналітичне право*. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Електронне видання. № 1. 2019. С. 191–194.
13. Музика-Стефанчук О.А., Поляничко О.А. Принципи податкового права України: проблеми визначення та реалізації. Кам'янець-Подільський : Рута, 2015. 212 с.
14. Іванський А. Юридичний процес та юридична процедура в адміністративному і фінансовому праві України та ЄС. Вороновські читання (Єдність адміністративних та фінансових процедур) : збірник статей, доповідей та тез учасників міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 5-6 жовтня 2018 р. / Редкол. : М. Кучерявенко, Й. Пуделька, О. Головашевич. Харків : Асоціація фінансового права України, 2018. 662 с. С. 290–301.
15. Мацелик М., Мацелик Т. Адміністративна процедура в фінансовому процесі. Вороновські читання (Єдність адміністративних та фінансових процедур) : збірник статей, доповідей та тез учасників міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 5-6 жовтня 2018 р. / Редкол. : М. Кучерявенко, Й. Пуделька, О. Головашевич. Харків : Асоціація фінансового права України, 2018. 662 с. С. 409–413.
16. Проект Закону України «Про адміністративну процедуру» (реєстр. № 9456 від 28.12.2018). URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.
17. Висновок на проект Закону України «Про адміністративну процедуру» (реєстр. № 9456 від 28.12.2018 р.). URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.
18. Бурганова Л.А. Теория управления : учеб. пособ. Москва : Инфра-М. 2009. 153 с.
19. Мінаєва О.М. Завершеність податкових процедур. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 5. С. 207–209.